

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Oratio Marci Catonis Consulis, pro lege Oppia, contra mulierum luxuriam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

ce) hostes. Ergo vos prius in mēstrinēris ferrum, quam in vos ego, istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet, atque impetus, si dimicandum est. Inducite in animum, quod non induxerunt patres, auique vestri, non illi, qui in sacrum montem secesserunt, non hi, qui postea Auentinum infederunt. Expecta- dum vobis singulis, vt olim Coriolano, matres, coniugesque criuis passis obuia, ab vrbe veniant. Tum Volscorum legiones, quia Romanum habebant duces, quicue- runt: vos Romanus exercitus non destiterit impio bello? T. Quiriti, quocunq; iste loco, seu volens, seu inuitus constitisti, si dimicandum erit, tum tu in nouissimos te reci- pito: fugeris etiam honestius, tergumque ci- uis dederis, quam pugaueris contra patriam. Nunc ad pacificandum benē, atque honestē inter primos stabis, & colloquij huius salu- tatis interpres fueris. Postulare æqua, & fer- te: quanquam, vel iniquis stādum est potius, quam impias inter nos conferamus manus.

nae apud Herodianum. Germanicus apud La- citum, se gladijs percussorum offerunt, irritatos animos miseratione simul, & verecundia fran- gunt.

VII. Apostrophe ad duces, quem nomine appellans, blanda, & sapienti oratione demul- cet.

VIII. Extremo loco conditiones ponit, æqua, & iniqua, qua postularint ipsis promittens.

ORATIO MARCI CATO- nis Consulis, pro lege Oppia, con- tra mulierum luxuriam.

ARGVMENTVM.

Lex Oppia duris belli Punici temporibus lata in mulieres fuerat, qua eas auri, & purpura ornamentis carere volebat.

Rebus iam pacatis, in pleno Reip. otio, & felicitate matrona ius mundi muliebris repetunt, & abrogationem legis Oppia postulant; Cato hac oratione repugnat.

Inuentio argumentorum est ab autho- ritate legis, à disciplina maiorum, ab in- genio muliebris cupido, & indomito, à de- trimentis, qua ex luxu, & auaritia conse- quentur.

Dispositio duas præcipue partes ample- ctitur legem, & censuram fœminarum.

Elocutio grandis, austeræ, sententiosæ, Catonem vbique spirans.

SI in sua quisque nostrum materfamilias, Quirites ius, & maiestatem viri retinere instituisse, minus cum vniuersis fœminis negotij haberemus, nunc domi victa libertas nostra impotentia muliebris, hic quoque in foro obteritur, & calcatur, & quia singu- las sustinere non potuimus, vniuersas hor- remus. Equidem fabulam, & fictam rem du- cebam esse, virorum omne genus in aliqua insula coniuratione muliebris à stirpe subla- tum esse, ab nullo genere non æqua pericu- lum est, si cœtus, & consilia, & secretas con- sultationes esse sinas. Atque ego vix statue-

Ex Livio.

0000 601

OECONOMIA orationis.

I. Exordium à religione, ad cuius memoriam feri etiam plerunq; animi mollescunt. Habuit in mente Livius Ciceronis orationes post reditum ad P. R. & pro L. Muræna.

II. Adiuncta proponuntur grauissimarum, & sanctissimarum rerum per enumerationem. III. Ingeritur rerum antea benè gestarum memoria, & tractantur molliori articulo, vt faciliè irritabiles.

IV. Adiunctum persona Cornuini dehortantis grauius amplificatum, hac est idea, quæ Rhetores Græci λαμπρὰν nominant.

V. Vt dilecta persona faciliè transfundit affe- ctus, ideo suam caritatem in milites, & in sum- mo excelsa fortuna gradu, modestiam cōmemo- rat, qua res non paruum habet commendatio- nem; Magnum siquidem est, quod Plinius histo- ricus dixit de Vespasiano Imperatore. Nec quif- quam in te mutauit fortunæ amplitudo, nisi vt prodesse tantum posses, & velles.

VI. Concessio grauis, & mollis ad milites leni- endos opportuna, vbi ferocientibus animis per- acrem ironiam, etiam atrociam facta concedi videtur, quæ pudore vici desistant. Sic parti-

Modo ratio in illustri fortuna amabilis.

re apud animum meum possem, utrum peior ipsa res, an peiore exemplo agatur: quorum alterum ad nos Consules, reliquosque magistratus, alterum ad vos, Quirites, magis pertinet. Nam utrum e' rep. sit necne, id quod ad vos fertur, vestra existimatio est, qui in suffragium iurii estis. Hæc consternatio muliebris, siue sua sponte, siue auctoribus vobis. M. Fundani, & L. Valeri facta est, haud dubiè ad culpam magistratum pertinens, nescio, vobis Tribunis, an Consulibus magis sit deformis, vobis, si feminas ad concitandas tribunicias seditiones iam adduxistis, nobis si, ut plebis quondam, sic nunc mulierum secessione leges accipiendæ sunt.

*Mulierum
causæ.
Item pr. be-
jatio & pu-
gna pro
mundo.*

*Mulieres
Romana
viri s. erit
dura & io.*

*Mul. indom-
ita mazi-
mal.*

Equidem non sine rubore quodam, paulo ante per medium agmen mulierum in forum perueni. Quod nisi me verecundia singularium magis maiestatis, & pudoris, quam universum tenuisset, ne compellatæ à Consule viderentur, dixissem. Qui hic mos est in publicum procurrendi, & obsidendi vias, & viros alienos appellandi? istud ipsum suos quæque domi rogare non potuistis. An blandiores in publico, quam in privato, & alienis, quam vestris estis? Quamquam ne domi quidem vos, si sui iuris finibus matronas cõtineret pudor, quæ leges hic rogarentur, abrogarenturque, curare decuit. Maiores nostri nullam, ne privatam quidem rem agere feminas sine auctore voluerunt: in manu esse parentum, fratrum, virorum: nos (si Dijs placeat) iam etiam republicam ecessere eas patimur, & foro quoque, & concionibus, & comitijs immisceri. Quid enim nunc aliud per vias, & compita faciunt, quam quod aliarum rogationes Tribunorum plebis suadent, aliarum legem abrogandam censent: date franos impotentem naturam, & indomito animali, & sperante ipsas modum licentiæ facturas, nisi vos ficiatis. Minimum hoc eorum est, quæ iniquo animo feminae sibi aut moribus, aut legibus iniunctum patiuntur: omnium rerum libertatem, imò licentiam, si vera dicere volumus, desiderant. Quid enim si hoc expugnaverint, non tentabunt? Recensere omnia muliebria iura, quibus licentiam earum alligauerint maiores nostri, per quæque subiecerint viuis, quibus omnibus constructas, vix tamen continere potestis. Quid: si capere singula, & extorquere, & exæquari ad extremum viris patiantur, tolerabiles vobis eas

fore creditis? Extemplo simul pares esse coeperint, superiores erunt. At herculè ne quid nouum in eas rogetur, recusant non ius, sed iniuriam deprecantur. Imò ut quam accipistis, iussistis suffragijs vestris legem, quam vltor annorum, & experiendo comprobastis, hanc ut abrogeris: id est, ut vnam tollendo legem, cæteras infirmetis. Nulla lex, nisi *Lex nulla
satis com-
moda em-
nibu.*

*Lex nulla
satis com-
moda em-
nibu.*
Vt captiui ab Annibale redimantur parentes, viri, liberi, fratres earum procul abest, abistit, semper talis fortuna reip. sed tamen quam sunt, negastis hoc pijs precibus eorum. At nõ pietas, nec sollicitudo pro suis, sed religio congregauit eas. Matrem Idæam Pellinurte ex Phrygia venientem accepturæ fuit. Quid honestum dictu saltem seditioni prætenditur muliebris: ut auro, & purpura fulgeamus, inquit, ut carpētis festis, profestisque diebus velut triumphantes de lege victa, & abrogata, & captis & ereptis suffragijs vestris per urbem vectentur: ne vltus modus sumptibus, nec luxuriæ sit. Sæpe me querentem de feminarum, sæpe de virorum, sed de priuatorum modo, sed etiam magistratum sumptibus audistis, diuersisque duobus vitijs avaritia, & luxuria ciuitatem laborare, quæ pestes omnia magna imperia euerterunt. Hæc ego, quò melior, latiorque in die, fortuna reipublica est: quo magis imperium crescit, & iam in Græciam, Asiamque transcendimus omnibus libidinum illicetis repletas, & regias etiam atrectamus gazas, copius horreo, ne ille res magis nos caperint, quàm nos illas. Infesta, mihi credite, signa ab Syracusis illata sunt huic urbi: iam nimis multos audio Corinthis, & Athenarum ornamenta *Luxur. Pa-
laudantes, mirantesque, & antefixa fictilia manu pro-
deorum Romanorum ridentes. Hos ego ma-
stringunt.*
lo propitios Deos, & ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur. Patrum nostrorum memoria per legatum Cyneam Pyrrhus non virorum modo, sed etiam mulierum *Mulierum
antiquarum
frugaliu.*
ad coercendam luxuriam muliebre lata erat, tamen nulla accepit. Quam causam fuisse *cause.*

consentis? Eadem fuit, quæ maioribus nostris nihil de hac re lege faciendi: nulla erat luxuria, quæ coerceretur. Sicut ante morbos necesse est cognitos esse, quam remedia eorū,

Lex nulla, ubi nulla cupiditas.

sic cupiditates prius natae sunt, quam leges, quæ iis modum facerent. Quid legem Liciniam excitavit de quingentis iugeribus, nisi ingens cupido agros continuandi? Quid legem Cinciam de donis, & muneribus, nisi quia vestigalis iam, & stipendiaria plebs esse Senatui cœperat? itaque minime mirum est nec Opiam, nec aliam ullam tum legem desideratam esse, quæ modum sumptuum mulierum faceret, quum aurum, & purpuram data, & oblata vltro non accipiebant. Si aunc cum illis donis Cyneas urbem circumiret, stantes in publico inuenissent, quæ acciperent. Atque ego nonnullarum cupiditatum ne causam quidem, aut rationem inire possum, nam vt quod alij liceat, tibi non licere, aliquid fortasse naturalis aut pudoris, aut indignationis habeat: sic æquato omnium cultu, quid vnaquæque vestrum veretur ne in se conspiciatur. Pellissimus quidem est pudor vel parsimonia, vel paupertatis: sed vtrumque lex vobis demit, quum id quod habere non licet non habetis. Hanc inquit ipsam exæquationem non fero, illa locuples, cur non insignis auro, aut purpura conspiciatur? *cur paupertas aliarum sub hac legis specie læset: vt quod habere non possunt, habituri si liceret fuisse videantur?* Vultis hoc certamen vxoribus vestris iniicere Quirites, vt diuites id habere velint, quod nulla alia possit? pauperes ne ob hoc ipsum contemnantur, supra vires se extendant? Næ simul pudere quod non oportet, cœperit, quod oportet non pudebit, quæ de suo poterit, parabit, quæ non poterit, virum rogabit. Miserum illum virum, & qui exoratus, & qui non exoratus erit, quum quod ipse non dederit, datum ab alio videbit. Nunc vulgo alienos viros rogant: & quod maius est legem, & suffragia rogant, & à quibusdam impetrant aduersus te, rem tuam, & liberos tuos inexorabiles simul, lex modum sumptuum vxoris tuæ facere desierit, tu nunquam facies. Nolite eodem loco existimare, Quirites, futuram rem, quo fini antequam lex de hoc ferretur, & hominem improbum non accusari tutius esset, quam absolui, & luxuria non mota tolerabilior esset, quam exit nunc ipsis vinculis solutus, sicut fera bestia irritata, deinde emissa.

Maritorum vxoriorum seruitus.

Ego nullo modo abrogandam legem Opiam. censeo: vos quod faxitis, Deos omnes fortunare velim.

OECONOMIA
orationis.

I. Exordium graue nimiam virorum indulgentiam perstringit, quod autem affert de hac mulierum audacia exemplum, in Lemno insula contigit, & narratur ab Apollonio in Argonauticis, Statio in Thebaide, Ouid. &c. Grauitatis fuit Insulam non nominare, ne ista enucleatius disquisisse videretur.

II. Ex eo statuit imprimis periculosa mulierum conciliabula, & huius auctores licentia sugillat, addita praclara, & illustri aduersus abijctas mulieres sermocinatione.

III. Contra istam mulierum prebensationem verecundia, & pudori sexus inimicam, disputat primum à lege maiorum, quæ mulieres intra priuatos parietes sine vllorum administrandarum iure includerunt. Hoc ipsum Cicero pro L. Murana, D. Ambros. in quest. noui, & *ve-* *Mulier ex-* *ter. test.* Mulierem constat subiectam viri do- *pers aucto-* *minio esse, & nullam auctoritatem habere. ritate.* Nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dare, nec iudicare. At Tullius in repub. non *yo-* *uovovuev* requirit Græcorum, sed *cojorem*, qui doceat viros moderari vxoribus.

IV. Argumentatur à natura mulierum. Mulier indomitum animal, & licentia appetens, ideo freno moderationis coercendum. *καταστομην γαρ οὐχ ὀμιλητόν δεῖν* & (inquit) *Æ-* *schylus* in Persis.

V. Ab auctoritate legis quæ minimè decet abrogare pro mulierum arbitrio, quibus si id semel cœderetur, latius in dies maneret improbitas. Rem autem tractat *salsis*, & acerbis *irenius* stoico ingenio dignissimis, maxime vbi per sustentationem, & hunc mulierum cœtum, & petitionem exagitat, quod autem ait de matre *Idea*, *Cybeles simulachrum Pessinū: aduectum intelligit, quod Claudia celebris illa Vestalis pertraxit, vt habet Plin. lib. 7. cap. 35.*

VI. Etiam si nulla lex esset opposita tamen flagitiosa est hac mulierum importunitas, quod praclare exaggerat, ostendens à ei natura, & turpitudine petitionis indignitatem. Porro contra huiusmodi luxum mulierum praclara scripseunt *Tertullianus*, & *Cyprianus*, *lr*

Mulierum
luxus.

bro de disciplina & habitu Virginum, ubi hac inter cetera Ornamenta, ac vestium insignia, & lenocinia formarum, non nisi prostitutis, & impudicis feminis congruunt, & nullarum ferè pretiosior cultus est, quam quarum pudor vilis est.

VII. Iam planè agit Philosophum Stoicum, cõtra luxum ciuitatis grauius inuectus. Duo morbi reipub. curandi sunt (inquit) Auaritia, & luxuria, qui à hac mulierum petitione se produnt, sed præcipuè, scilicet avaritia,

Luxuria incubuit, vultumque vlciscitur orbem.

Et is luxus etiam in statuis auro, argento, quò fit ut ante fixa scilicet Deorum Romanorum rideantur, erant autem antefixa, qua ex opere sculpsit rebus affigebantur, ubi stillicidia.

Lex nulla
ubi nulla
cupiditas.

VIII. Huic luxus intemperantia remedium opponit moderationem antiquarum matronarum, in respiciendis donis, quibus nulla lex fuit, cum nulla esset cupiditas. Varr. l. 11. de vita P. R. de quo mulierum Romanarum veterum vultu, & moribus ex Catone Gellius noct. Attic. lib. 10 cap. 23.

Lex Cincia
Aduocatis
prohibetur
pecuniam
capere.

Postquam obtrita hac moderatione nata sunt cupiditates, tum condite leges coeperunt, ut lex Cincin. de moderatione agrorum, Cincin. de munere illius m. minit Liu. l. 6. & 7. Huius Cornel. Tacit. lib. 13 Patres legem Cinciam flagitant, qua caueatur antiquitus, ne quis ob causam orandam pecuniam, donauit accipiat.

IX Cupiditatem istam non modo ambitiosam ostendit, sed & rationis expertam. Neque enim causam habes ullam indignationis, aut pudoris hac petitio, cum lex aequa sit omnibus. Hinc solertissimè cupiditatis istius fontem indagat, dolens scilicet, diuites, quod paupertas aliarum sub hac lege lateat, at qui hoc vanitatis est nõ ferenda.

X. Perorat caractere orationis valde morato, & ad formam ἀληθινῶ λόγου ubi ostendit, Malum consequens ex ornamentorum concessione viris, & mulieribus importunum. Tum grauius monet, ne luxuriam legis, feueritate consuetudinem solutis demum vinculis, quasi bestiam exauea in funis ciuitatis emittant. Eandem comparationem habet Cicero 4. ad Herenn. sed la-

xiorem.

ORATIO LVCII VALE-
rij Tribuni plebis pro Mulieribus
contra legem Oppiam.

Inuentio. Relegit Catonis Argumenta. Dispositio est prudens, & facilis. Elocutio disertæ, elegans, urbana, qua felicitis ingenij lumen satis indicat.

Mulierum
defensio.

SI priuati tantummodo ad tuendum, dissuadendumque id, quod à nobis rogatum processissent: ego quoque, cum satis dictum pro vtraque parte existimarem, tacitus suffragia vestra expectassem. Nunc quum vir grauissimus consul M. Porcius non Auctoritate solum, qua tacita satis momenti habuisset, Catonis ab-
sed oratione etiam longa, & accurata infestum, status sit rogationem nostram, necesse est paucis responderem. Qui tamen plura verba in castigandis matronis, quam in rogatione nostra dissuadenda consumpsit, & quidem, ut in dubio poneret, vtrum id quod reprehenderet, matronæ sua sponte, an nobis auctoribus fecissent.

Rem defendam, non nos, in quos iecit magis hæc Consul verbo tenus, quam ut re infimularer. Coerum, & seditiones, & interdum secessionem muliebrem appellauit. Quod matronæ in publico vos rogassent, ut legem in se latam per bellum temporibus duris, in pace, & florente, ac beata republica abrogaretis: Verba magna, quæ rei augendæ causa conquirantur, & hæc, & alia esse scio, & M. Catonem oratorem non solum grauem, sed interdum etiam trucem esse, scimus omnes, quum ingenio sit mitis. Nam quid tandem noui matronæ fecerint, quod frequentes in causa ad se pertinente, in publicum processerunt: Nunquam ante hoc tempus in publico apparuerunt: Haec aduersus te origines reuoluam: accipe, quoties id fecerint, & quidem bono semper publico. Iam à principio regnante Romulo, quum Capitolio à Sabinis capto, medio in foro signis collatis dimicaretur, nonne intercursum matronarum interletur, nonne intercursum matronarum interletur, acies duas prælium sedatum est: Quid: Regibus exactis, cum Coriolano Martio duce legiones Volscorum castra ad quintum

Mulierum
causa ubi

Leptis